

“บทสนทนาที่รวมทุกคน” ฤกษ์แจสำคัญในการรักษาความป่วไ้ช้ของไทย

โดย ลุค สตีเวนส์ (Luc Stevens) ผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทยและหัวหน้าทีมสหประชาชาติประจำประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นรัฐสมาชิกที่สำคัญของสหประชาชาติ ความเป็นผู้นำของไทยในคณะทำงานของสหประชาชาติหลายคณะตลอดจนการมีส่วนร่วมในกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเกือบทุกกลไกมีส่วนอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ แต่ความขัดแย้งที่ยังรากลึกในสังคมไทยซึ่งนับวันเลวร้ายลงเรื่อยๆ จากคำอธิบายเชิงการเมืองที่มุ่งแต่เอาชนะอีกฝ่าย ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจ และความไม่ต้องการรับฟังอีกฝ่ายจากแท้จริง ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมาก

สหประชาชาติสนับสนุนคนไทยในการพัฒนาที่จะไม่ทิ้งผู้ใดไว้เบื้องหลัง ซึ่งระบุไว้แล้วในการที่รัฐทำหน้าที่เป็นผู้นำเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยความมุ่งมั่นที่จะไม่ทิ้งผู้ใดจากทุกกลุ่มในความขัดแย้งไว้เบื้องหลัง จึงหมายความว่าต้องมีความพยายามที่จะก่อให้เกิดการสนทนาร่วมกันในขณะที่การลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญกำลังใกล้เข้ามา

สหประชาชาติได้สื่อสารความมุ่งมั่นอย่างแท้จริงของเราที่จะสนับสนุนใดอะลื้อคหรือการเสวนานี้มาอย่างต่อเนื่อง บทสนทนาดังกล่าวจะนำไปสู่การประนีประนอม ส่งเสริมความสามัคคีในประเทศ และผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวไปสู่ความเห็นพ้องเรื่องอนาคตที่จะไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลังร่วมกัน แต่ปรากฏว่าในขณะนี้ จะว่าไปแล้ว ความมุ่งมั่นที่จะก่อให้เกิดกระบวนการดังกล่าวจริงมีเพียงน้อยนิด หรือถ้าจะพูดแบบขี้ที่สุดก็คือ มีการอ้างว่าได้รวมผู้คนและมีการรังสรรค์บทสนทนา ซึ่งจริงๆ แล้วไม่ได้เกิดขึ้นแต่อย่างใด ไม่มีใครแสดงเจตนารมณ์ที่จะก้าวไปสู่พื้นที่กลางที่ยากจะยืนหยัด และเข้าร่วมในกระบวนการพูดคุยที่แท้จริง

เราไม่ควรสับสนคำว่าใดอะลื้อคหรือการสนทนา กับการเจรจาต่อรอง การโต้เถียงหรืออภิปราย หรือแม้แต่การถกกันอีกฝ่ายทางการเมือง ซึ่งกลยุทธ์ที่นำไปสู่การมีผู้ชนะ-ผู้แพ้ (zero sum) เหล่านี้มีแต่จะทำให้เกิดความบาดหมางและการเผชิญหน้ายิ่งกว่าเดิม

ใดอะลื้อคหรือการสนทนาไม่ใช่วิธีง่าย ๆ เพราะกระบวนการนี้จำเป็นต้องมีผู้คนที่เชื่อถือได้ซึ่งต้องเป็นคนที่ก้าวไปยืนตรงพื้นที่ตรงกลางแสนอึดอัด เป็นคนที่ผลักดันทางเลือกที่ไม่ใช่การถกกันใครคนใดออกนอกวง ให้เป็นทางเลือกที่ไม่เพียงแต่จะเป็นไปได้เท่านั้น แต่ยังเป็นทางเลือกที่จำเป็นอีกด้วย

โจนัส การ์ห์ สตอร์ (Jonas Gahr Støre) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของนอร์เวย์ พูดไว้ใน TEDx talk ว่า “ใดอะลื้อคไม่ใช่เรื่องง่าย – กล่าวคือ มันไม่ง่ายระหว่างคนสองคน ระหว่างกลุ่ม ระหว่างรัฐบาล แต่ใดอะลื้อคเป็นสิ่งจำเป็น”

ไดอะล็อกจำเป็นต้องมีพื้นที่ปลอดภัย ผู้นำวงไดอะล็อกต้องใช้พื้นที่ปลอดภัยนี้เพื่อช่วยผู้คน “ให้รับฟังคนอื่นอย่างลุ่มลึก โดยมีความตั้งใจที่จะฟังว่าทำไมคนอื่นจึงเห็นต่าง และที่สำคัญคือเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเองจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มา”

ไดอะล็อกไม่ใช่เรื่องว่าใครเป็นฝ่ายถูกหรือใครมีอำนาจมากกว่า วัตถุประสงค์ของไดอะล็อกคือเข้าใจความแตกต่างและเปลี่ยนความต่างนั้นให้เป็นจุดแข็งของกลุ่ม ไดอะล็อกไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วจบ มันเป็นกระบวนการที่กินเวลานาน มันไม่มีความหมายที่จะชี้ว่าใครถูกหรือผิด แต่มันเป็นการเข้าใจเส้นทางจากจุดที่เราเดินมาและอนาคตที่เราจะมีร่วมกัน

ไดอะล็อกไม่สามารถเกิดขึ้นจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพียงฝ่ายเดียว มันไม่อาจเกิดขึ้นจากฝ่ายตรงอำนาจที่พูดจากันเอง ออกกฎหมายหรือนโยบาย โดยมีนักผูกพันเพื่อให้เกิดการกีดกันหรือตัดอีกฝ่ายออกไปจากวง และมันไม่อาจเกิดขึ้นจากฝ่ายค้านที่พูดจากันเอง โดยพยายามจะคัดทางฝ่ายตรงอำนาจในมือซึ่งเป็นคนที่ตนไม่เห็นด้วย ไดอะล็อกไม่อาจบรรลุเป้าประสงค์ของตัวมันเองด้วยการใช้คำขวัญหรือการณรงค์ประชาสัมพันธ์ทางการเมือง

ไดอะล็อกเกิดขึ้นตรงพื้นที่กลางแสนอึดอัดที่ ๆ คนที่จริงใจแสดงให้เห็นว่ามีทางเลือกอื่นที่ไม่ใช่ทางเลือกสุดขั้วใดขั้วหนึ่งที่ง่ายกว่าที่ ๆ ผู้คนสร้างกระบวนการที่นำไปสู่อำนาจที่ชอบธรรมและน่าเชื่อถือ

บทสนทนาไดอะล็อกไม่สามารถเอากระบวนการศาลมาใช้แทน กฎหมายที่แต่ละฝ่ายต่างโต้เถียงกัน ซึ่งเป็นกฎหมายที่ประชาชนไม่ยอมรับหรือไม่น่าเชื่อถือ ไม่สามารถให้ความยุติธรรมในความหมายที่แท้จริงได้ ทั้งยังไม่สามารถนำไปสู่การฟื้นฟูความสัมพันธ์ แต่กลับจะก่อให้เกิดฉันทมติที่พร่องและไม่เต็มเต็ม

ไดอะล็อกไม่มีที่ว่างสำหรับลำดับความสูงต่ำ (hierarchy) มันยากยิ่งกว่านักที่จะนั่งเผชิญหน้าในระยะเผาขนกับคนที่เราไม่เห็นด้วยทั้งในเชิงการเมืองและอารมณ์ มันง่ายกว่ามากที่จะโจมตีคนเหล่านั้นในระยะไกลหรือไม่ก็ผ่านโซเชียลมีเดียหรือแถลงการณ์ที่แจกให้กับสื่อ รอล์ฟ ไมเออร์ (Roelf Meyer) หัวหน้าผู้เจรจาต่อรองของเด เคิร์ก ในการต่อรองระหว่างการเปลี่ยนผ่านของแอฟริกาใต้ เคยกล่าวไว้ว่า “หากพื้นที่เดียวที่คุณมีคือพื้นที่แห่งการแข่งขันเพื่อเอาชนะล่ะก็ คุณมีปัญหาแน่” บทสนทนาที่แท้จริงจะค่อยๆ ดันเราออกจากพื้นที่ของการเอาชนะอันแสนจำกัดและง่ายที่จะถูกเป็นไฟผลาญ ไปสู่พื้นที่ปลอดภัย ที่ ๆ ความรู้สึก คุณค่า และความเป็นจริงถูกรับรู้ร่วมกันและเข้าใจร่วมกันอย่างลึกซึ้ง

การสนทนาหรือไดอะล็อกไม่เคยปิดกั้นผู้ใดและกันประเด็นปัญหาใดให้อยู่นอกวง ไดอะล็อกไม่มีสูตรตายตัว การรวมทุกคนและทุกปัญหาหมายถึงการนำคนตัวเล็กสุดริมชายขอบให้มานั่งข้าง ๆ คนที่ทุกคนรู้จักกันดีที่สุด เพื่อรับฟังเรื่องที่ผู้คนพูดถึงในทุกรูปแบบ หากจะนำคำกล่าวของสตอร์มาพูดแบบง่าย ๆ ก็คือ ยิ่งเราคุยกันมาเท่าใด เราจะยิ่งเข้าใจมากขึ้นว่าเรารู้จักคนอื่นน้อยนิดเพียงใด ยกตัวอย่างเช่น ในแอฟริกาใต้ เดสมอนด์ ตูตู (Desmond Tutu) และผู้นำทางธุรกิจ คิดสินใจก้าวเข้ามาในพื้นที่แสนอึดอัดเพื่อหลอมรวมผู้คนเข้าด้วยกันผ่านการสนทนาเชิงราบ

การสนทนาที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม (inclusive dialogue) ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีความหมายในหลายบริบท โดยเฉพาะในกรณีที่คุณกรณีย์ผู้จัดแย้งมีความเชื่อในเอกลักษณ์และความเป็นเอกนิยม (singularity) ของตนเองอย่างฝังรากลึก ไดอะล็อกได้ส่งผลให้เกิดทางออกอันน่าเชื่อถือของธรรมชาติซึ่งทุกคนในสังคมให้การยอมรับ ยกตัวอย่างเช่น คณะกรรมการค้นหาความจริง (truth commission) แฝงความเชื่อมโหยงทางสังคม ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และแผนปฏิรูปซึ่งกลไกเหล่านี้คือความพยายามที่แตกต่างกันไปในการสร้างสะพานภายในสังคมที่แบ่งแยก แต่โปรดอย่าเข้าใจผิด เพราะไม่ว่ากลไกเหล่านี้จะมีชื่อเรียกอย่างไรก็ตาม ไม่มีกลไกใดที่เป็นการทำงานเชิงอำนาจ ทุกกลไกต้องหลอมรวมผู้คนที่เป็นตัวแทนสังคมได้มากพอเพื่อให้ได้การตัดสินใจที่ชอบธรรมและเชื่อถือได้

วันนี้ เรากำลังเผชิญหน้ากับความท้าทาย ในฐานะเพื่อนและหุ้นส่วนของประเทศไทยมาเป็นเวลานาน สหประชาชาติยื่นเคียงข้างคนไทยในการจัดทำกระบวนการสนทนาหรือไดอะล็อกสำหรับคนทุกกลุ่มเพื่อรับฟังด้วยความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงและด้วยเจตนาที่จะได้มาซึ่งความตั้งใจจริงที่จะสร้างอนาคตของประเทศร่วมกัน

สหประชาชาติมุ่งมั่นให้การสนับสนุนกระบวนการจัดทำไดอะล็อกที่รวมทุกคนซึ่งจะกำหนดรูปแบบอนาคตที่ทุกคนจะมีส่วนร่วม เรายินดีต้อนรับคนที่พร้อมจะก้าวไปสู่พื้นที่ตรงกลางอันแสนอึดอัดเพื่อสร้างบทสนทนายาร่วมกับกันและกัน เรายินดีสนับสนุนคนเหล่านั้น เราจะทำงานร่วมกันกับคุณทุกคน เรามาเริ่มคุยกันเถิด